

اینکه چرا دیپلماسی علمی در رویکرد سیاست خارجی کشور موضوعیت چندانی نداشته و هیچ‌گاه در اولویت نبوده است، بیش از همه به تفوق نگاه و برداشتی سنتی و خاص از سیاست خارجی مرتبط است. شاید کم‌توجهی به دیپلماسی علمی مشابه کم‌توجهی به دیپلماسی اقتصادی در همین ساختار است که بعد از چهل سال از پیروزی انقلاب، در چند سال اخیر بحث‌هایی درباره آن در ساختار و رویکرد وزارت خارجه شکل گرفته است.

خارجی و اعزم استاد و دانشجو به کشورهای خارجی به منزله نوعی معرفی فرهنگ و داشته‌های جامعه خود به نخبگان کشورهای دیگر است و اینکه روابط دانشگاهی می‌تواند موجب استحکام روابط سیاسی و اقتصادی میان دولت‌ها شود، از مقولات امکان‌ناست و نه تحقق. همه این توجیحات در صورتی که مبتنی بر برنامه‌ای دقیق، هدفمند و قابل‌ارزیابی نباشد، شعارهایی است که نه تنها محقق نخواهند شد، بلکه به عکس خود بدل می‌شوند.

۶. با توجه به بازنمایی گفتمانی از دیپلماسی علمی مبتنی بر بیانات امام و رهبری، برنامه‌ریزی و نیز ارزیابی میزان موفقیت کشور در حوزه دیپلماسی علمی نه صرفاً مبتنی بر شاخص‌های جاافتاده در نظام رتبه‌بندی بین‌المللی یا جهان اسلام، بلکه باید مبتنی بر میزان تحقق اهداف مورد اشاره باشد.

۷. آنچه که بیش از همه در معنای گفتمانی از دیپلماسی علمی و در متن گفتمان امام و رهبری قابل‌استنتاج است، معطوف به علوم انسانی و اجتماعی است. بدیهی است که تحقق هدفمند چنین اهدافی مستلزم پیش‌نیازهایی است که از جمله آن در اختیار گرفتن کرسی‌های نظری در دانشگاه‌های معتبر جهان، و تمهیدات لازم برای انتشار مقالات اساتید توانمند در حوزه‌های بومی به زبان مجلات معتبر بین‌المللی است. هرگونه هزینه در این زمینه، سرمایه‌گذاری بلندمدت محسوب می‌شود و علاوه بر اینکه قابلیت مرجعیت علمی را ارتقا می‌دهد، زمینه را برای دیپلماسی علمی هدفمند نیز فراهم می‌سازد.

۸. اینکه چرا دیپلماسی علمی در رویکرد سیاست خارجی کشور موضوعیت چندانی نداشته و هیچ‌گاه در اولویت نبوده است، بیش از همه به تفوق نگاه و برداشتی سنتی و خاص از سیاست خارجی مرتبط است. شاید کم‌توجهی به دیپلماسی علمی مشابه کم‌توجهی به دیپلماسی اقتصادی در همین ساختار است که بعد از چهل سال از پیروزی انقلاب، در چند سال اخیر بحث‌هایی درباره آن در ساختار و رویکرد وزارت خارجه شکل گرفته است. با وجود این، ورود به این عرصه مستلزم نیازمندی‌های حرفه‌ای در وزارت خارجه و ارتباط با دانشگاه‌های کشور است. در صورت بی‌توجهی به این ملزومات، ورود وزارت خارجه به این عرصه‌ها در حد شعار و شکل باقی می‌ماند. همچنان که پیشبرد دیپلماسی اقتصادی به کارشناسان و دیپلمات‌های آشنا به این عرصه نیاز دارد، اجرای دیپلماسی علمی و پیگیری آن در واخ یا عطف به کارشناسان آشنا و کاربرد نیازمند است.

۹. جمهوری اسلامی ایران می‌تواند از علم و دستاوردهای علمی خود به‌ویژه در حوزه فناوری‌های نوین و پیشرفته که باعث افتخار کشور است، به‌مثابه محموله برای پیشبرد سیاست خارجی خود با کشورهای همسایه بهره‌برداری کند. انعقاد پروژه‌های علمی مشترک با کشورهای موردنظر می‌تواند امکان تسری همکاری به حوزه‌های دیگر را ممکن سازد.